

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ

Το αγροτόπαιδο που έγινε σύμβολο ιδανικών

Ποιός μπορούσε να φανταστεί πως το πρώτο από τα τέσσερα παιδιά της αγροτικής οικογένειας του Χριστοφή και της Κυριακούς από το Παλαιχώρι, μεγαλώνοντας θα γινόταν μια από τις σημαντικότερες ηρωικές φυσιογνωμίες της μαρτυρικής Κύπρου αλλά και του μητροπολιτικού Ελληνισμού. Με την πολυδιάστατη δράση του, το ακέραιο ήθος του και το θυσιαστικό παράδειγμά του, θα έπαιζε καθοριστικό ρόλο στην έκβαση του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα το 1955-59. Ήδη από τα εφηβικά του χρόνια ήταν έντονα πολιτικοποιημένος. Μάλιστα, το 1944, ακριβώς έξι χρόνια πριν από την έγκριση της «Παγκόσμιας Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου» σημειώνει:

«Ίδού τα δικαιώματα του ανθρώπου:

- 1. Το δικαίωμα της ζωής. Οι άνθρωποι μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους μα μπροστά στο νόμο είναι ίσοι.*
- 2. Η προστασία των ανηλίκων.*
- 3. Το καθήκον και η ελευθερία.*
- 4. Το δικαίωμα του να κερδίζεις χρήματα.*
- 5. Το δικαίωμα της περιουσίας.*
- 6. Η ελευθερία της κυκλοφορίας.*
- 7. Το δικαίωμα της εκπαίδευσης.*
- 8. Ελευθερία σκέψεως και λόγου.*
- 9. Ατομική ελευθερία.*
- 10. Προστασία κατά της βίας».*

Στα 1945-1946 είχε αναλάβει Γραμματέας στα Διοικητικά Συμβούλια του Συλλόγου Αποφοίτων του Ελληνικού Γυμνασίου Βαρωσίων και της Ελληνικής Χριστιανικής Αδελφότητας Νέων (ΕΧΑΝ) Αμμοχώστου. Αρθρογραφούσε τακτικά στην τοπική εφημερίδα «Ακρόπολις» και ήταν ενεργά εμπλεγμένος με τον «Εθνικό Συνδυασμό». Αφού έλαβε υποτροφία από την Κυπριακή Αγροτική Εταιρεία στα 1946 μεταβαίνει για σπουδές Γεωπονίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπου και συνεχίζει την πολυδιάστατη πολιτική του δράση στα εθνικά θέματα κατά τα χρόνια του εμφύλιου σπαραγμού. Έλαβε μέρος σε εξορμήσεις της Μορφωτικής Ένωσης Εθνικοφρόνων Φοιτητών (ΜΕΕΦ) διατελώντας επίσης μέλος του Κεντρικού Συμβουλίου, μέλος, έδωσε ομιλίες μπροστά από ακροατήρια σε εθνικόφρονες συγκεντρώσεις, αρθρογραφούσε τακτικά στην εφημερίδα «Νέα Αλήθεια» και είχε πρωταγωνιστεί σε συλλαλητήρια κατά της κατοχής της Κύπρου από την αποικιοκρατική Βρετανία. Εκεί στην Θεσσαλονίκη η πρώτη συνάντησή του με τον Γρηγόρη Αυξεντίου το 1951, θα απέβαινε καταλυτική για την μετέπειτα δράση του. Οι δύο έγιναν γρήγορα πολύ στενοί φίλοι και μεταξύ τους αναπτύχθηκε κλίμα βαθιάς αλληλοεκτίμησης. ~~Έτσι λίγα χρόνια μετά, ο Αυξεντίου θα γινόταν ο άνθρωπος που ενέτασσε τον Μάτση στους κόλπους της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ).~~

Ποιος ήταν όμως αλήθεια ο Μάτσης; Κινητήριοις μοχλός για εκείνον ήταν το κοινό καλό και όχι το ατομικό συμφέρον. Ήταν άνθρωπος ιδεολόγος και

βαθυστόχαστος, με οξυδέρκεια που έβλεπε μακριά τι επεφύλασσαν οι καιροί. Το μέγεθος και η δύναμη της προσωπικότητάς του σκιαγραφείται σε μερικά λόγια που ο ίδιος έγραψε:

«Μόνο όταν το συμφέρον το ατομικό σταματήσει να κινεί το λογισμό μας σε κάθε μας πράξη, μόνο όταν ο καθένας εργάζεται για το σύνολο και τον εαυτό του, μόνο τότε η ανθρωπότητα μπορεί να βρει το δρόμο της».

Αποτέλεσμα της ίδιας ανόθευτης διάκρισης ήταν οι πεποιθήσεις του για τις όποιες πολιτικές αντιλήψεις. Ο Μάτσης κατά γενική ομολογία ήταν εθνικόφρονας, με τρόπο σκέψης καθαρά ελληνοκεντρικό. Έτσι αντιτάχθηκε με σθένος στην ιδεολογία του κομμουνισμού, όμως ποτέ δεν λειτούργησε ως δογματικός απολογητής ή άνθρωπος με παρωπίδες. Το 1948 στη δίκη του αντάρτη Γιάννη Δρουσιώτη, παρουσιάζεται στη δίκη και με ιδιαίτερο ζήλο καταθέτει ως μάρτυρας υπεράσπισης. Στις 24 Ιουνίου 1948 γράφει συγκεκριμένα:

«Έμαθα στη ζωή να αγαπώ και να εκτιμώ τους ιδεολόγους αγωνιστές που ξέρουν να αγωνιστούν για ένα ιδανικό, αδιάφορο ποιο είναι αυτό, αρκεί να το πιστεύουν. Και ο Γιάννης Δρουσιώτης το πίστευε».

Εδώ αξίζει να σημειωθεί πως ενόσω διέμενε στη Θεσσαλονίκη, διατηρούσε επαφές με κύκλους του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ) που είχε ιδρυθεί με πρωτοβουλία του ΚΚΕ, μέχρις ότου η λαίλαπα του εμφύλιου σάρωσε τα πάντα στην μητροπολιτική Ελλάδα. Γεγονός το οποίο ο Μάτσης θεώρησε ως προδοσία από την Αριστερά.

Ολοκληρώνοντας τις σπουδές του, στη Γεωπονική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου στη Θεσσαλονίκη, ο Μάτσης επιστρέφει στην Κύπρο και εργοδοτείται ως διευθυντής στο αγρόκτημα της Κυπριακής εταιρείας στο χωριό Κούκλια της Επαρχίας Αμμοχώστου. Με το ξεκίνημα του εθνικο-απελευθερωτικού αγώνα ο Μάτσης ανέλαβε τον τομέα Αμμοχώστου υπό το ψευδώνυμο «Μιλτιάδης» και ήταν υπεύθυνος για τη δημιουργία ομάδων κρούσης τόσο στην Αμμοχώστο όσο και στο Μιτσερό. Στα 1955 ο Μάτσης λειτουργεί ως παγκύπριος σύνδεσμος μεταξύ Γρίβα Διγενή και αγωνιστών. Για τον ίδιο σκοπό χρησιμοποιεί το αγρόκτημα όπου εργάζεται ως μυστικό κέντρο εφοδιασμού. Με οδηγό τον ίδιο και άμεσο κίνδυνο της ζωής του, το Land Rover της εταιρείας με αριθμούς εγγραφής R372, γίνεται μέσο μεταφοράς πυρομαχικών, οπλισμού, βομβών, και άλλου επαναστατικού υλικού. Η ύπαρξη του Μάτση γίνεται συνώνυμη με τον αγώνα για ελευθερία.

Όταν στα 1956 ο Μάτσης συνελήφθηκε, οι Άγγλοι τον μετέφεραν στα ανακριτήρια της Ομορφίτας. Ο Μάτσης με θάρρος παραδέχεται ότι συνεργάζεται στενά με τον Γρίβα, όμως αντί να απαντήσει στις ερωτήσεις τον ανακριτών τούς διηγείται περιστατικά από την ιστορία, τις παραδόσεις της Ρωμιοσύνης και έτσι υποβάλλεται σε φρικτά βασανιστήρια (χτυπήματα, ηλεκτροσόκ, κλπ). Εντέλει οδηγείται στα κρατητήρια Κοκκινотριμιθιάς. Λίγους μήνες αργότερα ο Στράτάρχης Χάρντιγκ συζητά μαζί του για το θέμα της Κύπρου. Προσπαθεί ακόμη να εξαγοράσει τον ήρωα για να καταδώσει τον

Γρίβα μέσω δωροδοκίας, προσφέροντάς του το μυθικό για την εποχή ποσό των 500,000 λιρών. Ο Μάτσης τότε απάντησε με το γνωστό:

«Εξοχότατε, ού περί χρημάτων των αγώνα ποιούμεθα, αλλά περί αρετής. Λυπούμαι, διότι με έχετε προσβάλει με την πρότασή σας».

Μετά από αυτό, ο Κυβερνήτης αναγνωρίζοντας το αξιοπρεπές ανάστημα του Μάτση έφυγε διατάσσοντας να σταματήσουν τα βασανιστήρια. Εντός των κρατητηρίων ο Μάτσης συζητώντας με τους ανακριτές και τον βοηθό Κυβερνήτη Sinclair και Redaway, πέτυχε βελτίωση των όρων λύσης του Κυπριακού στις συνομιλίες Μακαρίου-Χάρτινγκ. Εδώ ακριβώς φαίνεται και η προσωπική ποιότητα, το ήθος που διαπότιζε τον άνθρωπο Κυριάκο Μάτση, η αγνή δίψα του για επικράτηση των ιδανικών στα οποία εξολοκλήρου πίστευε. Ήταν ένα πνεύμα ανήσυχο που ξεπερνούσε τη συμβατικότητα τόσο της εποχής στην οποία έζησε αλλά και της σύγχρονης. Ήταν πνεύμα ελεύθερο και συνάμα άπιαστο όπως τον άνεμο, με υψηλό το φρόνημα του χρέους απέναντι στη σκλάβια πατρίδα. Χαρακτηριστικά στα 1958 έγραφε σε κάποιο φίλο του:

«Να γιατί δεν νοιάζομαι αν τη γη αυτή τη ζουν Τούρκοι για Έλληνες, Εβραίοι για... Εκείνο που έχει αξία είναι να τη ζουν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούν πάνω της ελεύθεροι, διαφεντευτές της, κυρίαρχοί της. Ν' αναπνέουν περήφανοι τον αέρα της που να ναι αέρας δροσιάς, ομορφιάς, λεβεντοσύνης. Όχι πνίχτης»...

Το Σεπτέμβριο του 1956, ο Μάτσης καταφέρνει να αποδράσει από την Κοκκινότριμιθιά ντυμένος οικοδόμος. Δύο μήνες αργότερα αναλαμβάνει Τομεάρχης στις περιοχές της Κερύνειας και του Πενταδακτύλου, προκειμένου να τους ανασυγκροτήσει ένεκα των νευραλγικών χτυπημάτων που είχαν υποστεί από τους Άγγλους. Ως αντάρτης εξακολουθεί να διατηρεί επικοινωνία με την οικογένεια, τους φίλους και συγγενείς του. Οι επίμονες έρευνες των Άγγλων για εντοπισμό του το Νοέμβριο του 1958 στον Άγιο Γεώργιο και στον Καραβά απέβησαν άκαρπες. Ο Μάτσης κατάφερε να φύγει για το Πέλλα Πάις όπου και έμεινε για λίγες μέρες δίνοντας κατευθυντήριες γραμμές και οργανώνοντας σχέδια για μελλοντικές ενέδρες. Έπειτα έφυγε για το Κάτω Δίκωμο όπου έμελλε να αφήσει την τελευταία του πνοή, αμετακίνητος από τον σκοπό στον οποίο είχε τάξει την ζωή του. Οι απαισιόδοξοι στίχοι από ένα ποίημά του μοιάζουν σαν απόσπασμα νεκρικής ακολουθίας που είχε γράψει ο ίδιος για τον εαυτό του:

*«Παράξενο το μίλημα των λουλουδιών που σπέρνουμε στους τάφους
Λουλούδια παν στο μνήμα των να σπείρης θέλεις,
Τώρα που των ιδεών το άνθισμα θάφτηκε μέσ' το χώμα;
Σπείρε τα.
Πιο δυνατά θα πεταχτούν και πι' όμορφα θα λάμπουν
σαν απ' το χέρι σου, κυρά, καλή φροντίδα θα' βρουν.
Κι όσο φουντώνει η φυλλωσιά και πιο πολύ φυτρώνει
τόσο και πιο πολύ βαθιά η ρίζα των θ' απλώνει
ώσπου να φτάσει στο κορμί κάτω που θα σαπίζει
πιο περισσά για να τραφή και πιο πολύ ν' ανθίζει».*

Ήταν 19^η Νοεμβρίου 1958 όταν στο Κάτω Δίκωμο ο Μάτσης και οι συναγωνιστές του Ανδρέας Σοφιόπουλος και Κώστας Χριστοδούλου, κατόπιν προδοσίας εντοπίστηκαν από τους Άγγλους στο κρησφύγετο που βρισκόταν στην οικία του Κυριάκου Διάκου. Ο Μάτσης κάλεσε με διαταγή τους συναγωνιστές του να βγουν από το κρησφύγετο και να παραδοθούν. Ο Μάτσης παρέμεινε περικυκλωμένος εντός του κρησφύγετου «σαν έτοιμος από καιρό, σαν θαρραλέος» για να αντιγράψουμε κατά παράφραση τον ποιητή. Έτοιμος από καιρό να αντιμετωπίσει τη δύσκολη μοίρα που ο ίδιος επέλεξε για τον εαυτό του, στα λόγια και τα γραφόμενα, στις πράξεις του, στα ιδανικά οράματά του για την τύχη του Ελληνισμού.

«Αν θα βγω, θα βγω πυροβολώντας...»

- ✓ Ακολούθησε σύντομος διάλογος μεταξύ του ίδιου και των Άγγλων.
-) Αρνούμενος να παραδοθεί σκοτώθηκε από ρίψη χειροβομβίδων, περνώντας αταλάντευτος το σκαλοπάτι της πόρτας προς την αιωνιότητα, όπως είχε πράξει προηγουμένως και ο στενός του φίλος Γρηγόρης Αυξεντίου.

Το διαχρονικό παράδειγμα θυσίας του Κυριάκου Μάτση, η όλη ανθρωποκεντρική φιλοσοφία του, αποτελούν αυθεντικό δίδαγμα πίστης στα ιδανικά της ελευθερίας, τιμής και χρέους χωρίς περιττές ηθικολογίες. Ενέπνεε σεβασμό σε όσους τον γνώρισαν, μέσα από τις συμβουλές, το ήθος και το λόγο του. Ο Μάτσης όμως αποτελεί και κομβικό σημείο αντίστασης απέναντι στην ισοπέδωση της ανθρωπίνης υπόστασης από ολοκληρωτικά καθεστώτα. Η ώριμη πολιτική του σκέψη έχει οδηγήσει πολλούς στο συμπέρασμα ότι ίσως η κυπριακή ιστορία να ήταν αλλιώς εάν ο Μάτσης εξακολουθούσε να ζει. Αδιαμφισβήτητα υπήρξε μια από τις πλέον εξέχουσες μορφές του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα.

Yiannakis Matsis

From: Doxa Komodromou [komodromou.doxa@ucy.ac.cy]
Sent: Δευτέρα, 21 Οκτωβρίου 2013 8:32 πμ
To: 'Yiannakis Matsis'
Subject: Άρθρο αρ. 1
Attachments: Κυριάκος Μάτσης_Το αγροτόπαιδο.docx

Μαρία καλημέρα,

Θα γράψω 3 άρθρα για τις εφημερίδες ούτως ώστε να δημοσιευτούν πλησίον της ημερομηνίας του θανάτου του Κυριάκου Μάτση.

Στέλλω το 1^ο άρθρο, σε παρακαλώ να το εγκρίνει ο κ. Μάτσης.

Δ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ